לתפלתו של כהן גדול ורבא אמר רב נחמן

מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא שמא

תמרף דעתו עליו ומי אמר רב נחמן הכי

והא (4) אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל

מאהמוכר שמר חוב לחבירו וחזר ומחלו

מחול ואפילו יורש מוחל במודה שמואל

שָאם נתנו במתנת שכיב מרע דאינו יכול

למוחלו אי אמרת בשלמא דאורייתא משום

הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן

היא אמאי אינו יכול למחול גאינה של תורה

ועשאוה כשל תורה אמר רבא אמר רב

נחמן ישכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית

זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום

עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו

דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו למימרא

דסבר ר"נ מילתא דאיתא בבריא איתא

בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב

מרע והא אמר רבא אמר רב נחמן

פה: פו. קדושין מח., ב) [כתובות פו.], ג) [רש"ל

ט (פטופות פו.], גם (נש ל מחק וא"ת וגרס ומ"מ וכו'], ד) [ל"ל והרשה], ה) ר"מ

גורס אינו חל,

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה מודה שמואל כו' א"נ ע"י קנין כדין כל

בתנת שכ"מ במקצת. חמוה לי דא"כ הוי מתנת ברים ויכול למחול [וכן הקשה

הגר"ח נח"מ סי רנג ס"ק

:[מנ

קמו:

ע א מיי׳ פ״ו מהלכות מכירה הל׳ יב ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פח טוש"ע חו"מ סי סו סעיף כג:

שא ב מיי׳ פ״י מהלכות זריים נחתום הלכה ד זכייה ומתנה הנכה ב ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע חו"מ שם סעי" כז וסי" רנג סעיף כ [וברב אלפס כמובות דף קט:]: חנפס כמוכוע זון אם היים עב ג מיי שם הלכה ב ועיין במרית יופיתו התכנה כ סמג שם [וברב אלפס שם]: עג ד מיי שם פ"י הלי טו טוש"ע חו"מ סי' רנג :סעיף כא

רבינו גרשום

הלכך לא קשיין אהדדי: לתפלתו של כהן גדול. דאי חמים ההוא יומא בידוע שכל השנה מחוממת וצריך לבקש רחמים שתהא גשומה ואי קריר צריך לבקש רחמים שאם גשומה לבקש רחמים שאם גשומה תהא שחונה: אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן היא. דקניא באמירה וכל מתנה דאשכחן . באוריית׳ בבריא מיירי. ומה שאינול ליתן למי שאינו יורש באמירה רבנן תקינו להו למיעבד כל רעותיה דאי לא מצי למיעבד שמא תטרוף דעתו עליו מחמת צער. איכא דאמרי להכי לא בעי לא קנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא באמירה בעלמא דוימנין דמתרמי דמית בשבת ולא מצי למיעבד קנין ולא משיכה ולא כתיבה ותטרוף משיכור דלא כתיבור המחוף דעתו עליו ושכיב ולא פקיד להכי תקינו דבאמירה סגי: ומי אמר רב נחמן הכי. דמדרבנז הויא מתנת שכיב מרע: והאמר רב נחמז אע״ג מרע: האמר רב נחמן אעיג. דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר לאחר מכיר' ומחלו. לבעל חובו [מחול] דנייר בעלמא הוא ליה ומלוה ליתה רזבין דובין ליה ומלוה ליתה בעינה דלהוצאה נתנה. אבל זווי דיהיב לוקח בשביל שטר מהדר ליה ללוקח: אפי׳ יורש של מוכר מצי מחיל החוב. מוכר מצי מחיל החוב. הואיל דיורש הוא: מודה שמואל שאם נתנו. לשטר חוב במתנת שכיב מרע לשום אדם שאין יורש יכול למחול דמתנה אלימא ממכר: אי אמרת בשלמא [דאוריית'] משום הכי. אלימא מתנה ממכר: אלא אלימא מותנה ממכון: אמאי אי אמרת מדרבנן. אמאי אלימא מתנה ממכר. ש״מ מדאורייתא וקשיא דרב נחמן אדרב נחמן. ומשני נחמן אדרב נחמן. ומשני לעולם אימא לך מדרבנן ולא מדאורייתא ומשום הכי אינו יכול למחול דעשאוה רבנן ואלמוה רבנן (כתיבתי') [מתנתו] רבגן (כתיבתיי) (מתנחון כמדאורייתא משום גזירה שמא תטרוף דעתו עליו: לא אמר כלום. דאין זה זכיית מתנה כדאמר לקמן יטול ויזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הם. אבל היכא דאמר ידור ויאכל היכא דאמר ידור ויאכל פירותיו לא עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו. והאי דאמר ידור ויאכל לאו דוקא הוא דכיון דאמר תנו לחוד קנה קאמר דאמר תנו לחוד קנה קאמר אלא אגב דאמר ברישא ידור ויאכל קתני סיפא נמי ידור ויאכל: לממרא בקסבר רב נחמן. דאמר ידור ויאכל אין לשון קנית מתנה היא משום דמלתא דלשון קניה הוא (דאתא) בבריא איתיה בשכיב מרע. דבריא אמר תנו היינו לשון מתנה (היינו) ה"נ שון כוונוו (וויינו) זו נ שכיב מרע אבל אמר בריא ידור לא הוי לשון מתנה וליתיה נמי בשכיב

מרע: והאמר רב נחמז

לתפלתו של כהן גדול. שיתפלל שאם חמה לא תהיה חמה יותר מדאי ואם קרירא לא תהיה קרירא יותר מדאי: המובר שמר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כו'. פי' רגינו

שמואל דלמאן דדאין דינא דגרמי הוה מוחל לריך להחזיר

ללוקח מה שנתן לו ואור"י א"ל להחזיר אלא מעות שנתנו בו הלקוחות ולא כל השטר וראיה לדבר מדאמר בפרק החובל (ב"ק פט: ושם) אלא הא דתניא וכן היא שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי לא הפסידה חזבין לה לכתובתה לבעלה בטובת הנאה דהאי חבלה דאי מחלה לה (1) גבי בעל ליכא קפידא ומוקי לה כרבי מאיר ומשמע דוקא גבי בעל יכולה למכור אבל לגבי אחריני לא תוכל למכור כי האי גוונא פן תמחלנה לבעלה והיאך ממחלנה לרבי מאיר דאית ליה בהגחל קמא (שם ק.) דינא דגרמי ע"כ נראה אפי׳ למאן דאית ליה דינא דגרמי היינו דוקה לענין שיש לה לשלם מה שנתנו בה הלקוחות ולא כל דמי הכתובה שהפסידתם א והא דאמר בהגחל קמא (שם דף נח:) מאן דדאין דינא דגרמי מגבי שטרא מעליא גבי שורף שטרותיו של חבירו וכן בפ׳ הכותב (כתובות דף פו.) על הך מלתה דשמוחלב

לאו דוקא נקט שטרא מעליא שהרי לא תחזיר אלא מה שנתנו בה הלוקחין אלא משום דנקט לעיל התם ניירא בעלמא קלאי מינך נקט בתר הכי שטרא מעליא ועוד ראיה מרב נחמן דאית ליה בהגוזל בתרא (ב״ק קטו:) דינא דגרמי גבי ההוא גברא דאחווי אכריא דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן חייביה כו' ואילו בפרק הכותב (כתובות פה: ושם פו. ד״ה מיזיל) אמר קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ואיגרשא ושכיבא אתו לקוחות וקתבעי לה לברתה כו' אתר רב נחמן מאן לימא לה דתיזיל ולימחלה לכתובתה לגבי אבוה והדר מירתה מיניה ומה תרויח לרב נחמן והא איהו גופיה אית ליה בהגוזל בתרא דינא דגרמי ואם כן לריכה להחזיר לו כל הדמים ומה תרויח בזה אלא שמע מינה שתרויח בזה שלא היתה לריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה שואם תאמר מכל מקום הפסידתם הרבה שהרי גרושה היתה והיה להם ללקוחות אז לגבות כתובתה מן הגרושה ואומר רבי דשמא קטנה היתה ולא היו יכולים אז לגבות ממנה כלום ומכל מקום מחילתה מחילה כיון שהגיעה לפעוטות כדאמר בהנוקין (גיטין דף נט.) דמתנתה מתנה עוד קשה לי רב נחמן איך השיאה עלה למחול כתובת אמן והא אמר בפרק לא יחפור (לעיל כב: ושם) דגרמא במקין אסור פי׳ אע"ג דפטור הוא איסורא מיהא איכא וכל שכן למאן דדאין דינא דגרמי כמו רב נחמן דאיכא איסור יותר כשמורה לה למחול דאפילו בגרמא במיקין שפטור לגמרי אסור וכ״ש דינא דגרמי שיש מחייבין שאסור ואומר ר"י דכיון שהיה לה הפסד לדבר שרי וגם שלא היו מפסידין כלל בדבר שמחזרת להם מה שנתנו בה ועוד ראיה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מו:) התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחרים די (וקדשה) עלייהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמא ימחול ואם לריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושפיר סמכה

מן הבריא אלא שאמירתו קונה כקנין סודר דבריא: דעתה ועוד דקאמר התם בתר הכי דסמכה דעתה דלא שביק נפשה ויהיב לאחריני הוה ליה למימר שיחחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש לדחות כי שמא היה לה בושת לבוא לב"ד ולחבוע מבעלה מה שמחלה ולכך לא סמכה דעתה בכך יותרג ועוד ראיה ממה דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף יט: ושם) גבי מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל וליחוש שמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה אלא עד תשרי ואזלה וזבנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדין שהרי יכולה היא למחול לבעלה ד וחימה למאן דדאין דינא דגרמי איך (מ) יטרוף שלא כדין והלא אם חמחול לבעלה יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראה שאין לריכה להחזיר להם אלא מה שנחנו בה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדין ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפרך מגרושה שכתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד חשרי ואולה וזבנא לכתובה דמניסן ועד חשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שהיא גרושה א״כ מוכרת כתובתה בדמים יקרים ואם כן הפסידה הרבה ללקוחות וטורף בעלה שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם הואי הוה מוקי לה לההיא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי הוה אתי שפיר אך לא היינו יכולים עוד להביא ממנה ראיה מיהו לפי מה שפי׳ ר״י בפ״ק דבבא מליעא דבגרושה ליכא למיחש הכיו הוה א"ש וכן הוא עיקר כמו שפי" שם דלא הוי מלי למיפרך מגרושה וא"ת מאי האי דקאמר בפ"ק דבבא מליעא (דף כ.) ש"מ איתא להא דשמואל דאמר המוכר שטר חוב כו' ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי והלכה והכניסתה לבעלה שאו אינה יכולה למחול דידו כידה כדאמר בהכוחב (כמובות פה:) ול"ל דמיירי שיודעין שאין לה בעל: אלא אינה כשד תורה בו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להוכיח מכאן דמכר שטר חוב י)חל מן התורה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קני): שביב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום למימרא דסבר רב נחמן מילתא דליתא בבריא. שאינו יכול להקנות הדירה דדבר שאין בו ממש הוא ופירות הדקל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

לתפלמו של כהן גדול. שהיה מתפלל ביום הכפורים שתהיה שנה זו גשומה ושחונה [יומא נג:] ועתה לפי הענין שיראה בראש השנה יתפלל ביוה"כ: מחנת שכיב מרע. שקונה באמירה בעלמא אינה מן התורה וקראי דלעיל עלה טובה קמ"ל שילוה לביתו בשעת מיתתו מה שיש לו

לצוות הן על ידי קנין הן ע"י דבור כגון דברים שאין לריכין קנין שאדם מודיע לבני ביתו מי חייב לו כלום וממונו וחפליו ביד מי (ב) והיכן מונחין אלא מדרבנן בעלמא קונה גזירה שמא עד שיבאו עדים לקנות תטרף דעתו של חולה קודם שיבחו ולח יוכל להקנות ונמלאת לוואתו בטלה. וקשיא לי מה בכך אם תבטל מאחר שאינו קונה באמירה תבטל ותבטל. ולישנא אחרינא מפרשינן ונראה בעיני דלהכי תקון רבנן שיקנו דבריו באמירה שאם אין דבריו נקנין חיישינן שמא תטרף דעתו בחליו מתוך לער שהוא יודע שלא יקיימו בניו לוואתו: מי אמר רב נחמן הכי. דמדרבנן היא ולא מדאורייתא: המוכר שטר חוב. שחייב לו לוה למלוה ממוז ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וכתב לו קני לך (ט וכל שעבודיה אי נמי כדפסקינן התם הלכתא אותיות

שביב נקנות במסירה בפרק המוכר את הספינה (לעיל עז.): וחזר. המוכר ומחל ללוה: מחול. דלא מכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שתבא לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאתי מחממיה דמלוה ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דדיינינן דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו דקיימא לן י דחייב מההוא עובדא דכפייה רפרם לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא לצלמי: ואפילו יורש. של מלוה מוחל וסברא הוא דלא אלים כח של לוקח במה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב (ד) במקום המלוה או היורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקרינא ביה עבד לוה לאיש מלוה ומשלי כבן ויכול למחול שעבודו: מודה שמוחל שחם נחנו. המלוה לחיש אחר במחנת שכיב מרע וכגון שחלק כל נכסיו 6אי נמי על ידי קנין כדין כל מתנת שכיב מרע במקצת אי נמי בלא קנין דכיון דמסרו לו בחייו אין לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד חוזר אם מתנת שכיב מרע (ס) במקצת הוא כדפסקי׳ לקמן [קנא:] דאינו יכול למחול דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואלימי ממתנת בריא ואין היורש יכול למחול: ומשני אינה של חורה. אלא מדרבנן היא: ועשאוה כשל תורה. ומשום טירוף דעתו כדאמרן לעיל: א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בביה זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום. שהדירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי׳ בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקנו אלא א״כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו ובית לדור מתנת שכיב מרע נמי לא קניא דמילתא דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חמור מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין (י) מועלת בבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': למימרא דסבר רב נחמן כו'. לא אלים כח השכיב מרע יותר

הגהות הב"ח

 (4) גפרא אמר רב נחמן אע"ג. נ"ב גי' רשב"ס א"ר נחמן אמר שמואל כו' ומודה שמואל כו' אבל במוס' בפרק הספינה גורסין אע"ג כו' ע"ש סוף דף ע"ו: (ב) רשב"ם ל"ה מתנת וכו' ביד מי הן והיכן וכו' ולישנא אחרינא מפרשיו וכו' זפיסנט מתרינה בשני שין דם שיקנו דבריו באמירה. נ"ב וכך מפורש לקמן בדף קנ"ו ע"ב דקאמר ולא לחוש לדברי ר״ה אלה שמה תטרוף דעתו מליני (ג) ד"ה הר עמיו. (ג) יו זה הנווכו כרי קני לך איהו וכל: (ד) ד"ה ואפי׳ כו׳ הכתוב בו במקום: (ה) ד"ה מודה שמואל וכו׳ אם מתנת שכיב מרע בכולה חם מחנת שכיב מרע בכודה הוח כדפסקיען: (ו) ד"ה ח"ר נחמן וכוי דאין קנין מועיל בכריא אמירה בשכיב מרע במי לא מהניא: (ו) תום' ד"ה המוכר וכו' דאי מחלה לה לגבי בעל ליכא פסידא נס לאבר כעל כיכו פסיז א ומוקי לה כר"מ: (ח) בא"ד ומימה למאן וכר' איך לא יטרוף וכר' דמכל מקום:

מוסף רש"י

וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה, מחול. דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל . **לכלים לילי את** וכתובות פה:) ראפידו יורש. של מנוה, מוחל. שהלוה לא נתחייב ללוקח כלום אלא מחמת המוכר, והרי מחלו אצלו (קדוותיו מח.).

מוסף תוספות

שמרווחת א. ונמצא ... בו. תוס׳ כתובות פו. ב. דמשמע דחייב לשלם כל הכתוב בשטר. מח הרבה. תוס' כתוכות פו. ב. דמשמע דחייב לשלםכל הכתוב בשטר. שס.ג. כי אינה רוצה להתקדשלו ותהא צריכה לתובעו לדיז אם ימחול. תום׳ הכל״ם נ״מכ. T. והשתא מהימנא נ״מכ. T. והשתא מהימנא להחזיר השובר במגו דאי בעיא מחלה. שס. ה. דאם היתה מוחלת היתה צריכה לשלם ללקוחות כל מה מהכחוכה ' שהיא גרושה הבעל שוברו שקדם, היא צריכה לשלם ולא תרויח כלום בקנוניא. תוס' נ"מ כ.